

Глуха Оксана
ст. гр. ФУПОМ-21
Тернопільський національний економічний університет
oksanahlukha@gmail.com
Науковий керівник – к.е.н., доцент Гупаловська М.Б.

АНАЛІЗ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Процес формування дохідної частини місцевих бюджетів є надзвичайно актуальним у бюджетній сфері. Адже, від обсягу доходів, які перебувають у розпорядженні органів місцевої влади, залежить рівень соціально-економічного розвитку певної території та можливість органів місцевої влади в повному обсязі задовольняти потреби та інтереси територіальних громад.

Як економічна категорія, доходи місцевих бюджетів виражають сферу економічних відносин суспільства, яка пов'язана з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів і використовується місцевими органами влади для забезпечення поточних і перспективних завдань розвитку міста [3, с. 22–23].

Місцеві бюджети є основною складовою частиною місцевих фінансів, оскільки в них зосереджено понад 80% усіх фінансових ресурсів, що перебувають у розпорядженні місцевого самоврядування [1, с. 141].

Доходи місцевих бюджетів формуються з різних джерел, причому порядок їхнього формування залежно від джерела регулюється різними законодавчими актами, але суть формування цих різних джерел – одна: податкові чи неподаткові надходження від підприємств усіх форм власності та від населення, що об'єднуються у фінансові ресурси і зосереджуються в місцевому бюджеті [2, с. 147].

Протягом 2012 – 2016 років загальні доходи місцевих бюджетів, крім 2013 року, збільшувалися (таблиця 1). Зокрема, в 2015 році обсяг доходів зріс на 62,8 млрд. грн, порівняно з 2014 роком, а в 2016 – на 71,6 млрд. грн, порівняно з 2015 роком.

Проте, зростання обсягу доходів місцевих бюджетів не є миттєвим індикатором економічного зростання, оскільки це може бути викликане збільшенням трансфертів, отриманих з державного бюджету. Наприклад, в 2016 році місцеві бюджети отримали на 21 млрд. грн більше дотацій і субвенцій, ніж у 2015 році. Це говорить про те, що діюча система формування доходів місцевих бюджетів характеризується високим рівнем залежності їх дохідної бази від надання трансфертів із державного бюджету.

**Доходи зведеного та місцевих бюджетів України
в 2012 – 2016 роках***

Показники	Роки	2012	2013	2014	2015	2016
Доходи зведеного бюджету України, млрд.грн		445, 5	442, 8	456, 1	652, 0	782,9
Доходи місцевих бюджетів, млрд.грн		225, 3	221, 0	231, 7	294, 5	366,1
Доходи місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд.грн		100, 8	105, 2	101,1	120, 5	170,7
Частка доходів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у зведеному бюджеті, %		22,6	23,8	22,2	18,5	21,8

*Складено автором на основі даних [4]

Також на обсяг доходів місцевих бюджетів впливають такі чинники:

1. Рівень інфляції. В 2016 році цей показник становив 12,4%. Інфляція є величиною, на яку збільшилась база оподаткування стосовно податків на споживання. Сюди відноситься збільшення надходжень з 5-відсоткового акцизного податку та єдиного податку з обороту. Також інфляція сприяє зростанню надходжень загальнодержавних податків і зборів, і відповідну можливість збільшення обсягів дотацій і субвенцій з державного бюджету, а також на поступове підвищення заробітної плати у зв'язку зі зростанням цін.

2. Розмір номінальної заробітної плати. В 2016 році номінальна заробітна плата зросла на 22,5%, порівняно з 2015 роком. За рахунок цього збільшились надходження до бюджету від податку на доходи фізичних осіб. Лівова частка цього податку залишається на місцевому рівні (60% - до районних бюджетів, бюджетів міст обласного значення та об'єднаних громад і 15% – до обласних бюджетів).

3. Фіскальна децентралізація. Відповідно до цього місцеві бюджети залишають собі більший відсоток податкових коштів, мобілізованих на певній території, а також мають можливість запроваджувати нові місцеві податки і збори, що дає можливість збільшити обсяги ресурсів місцевих бюджетів.

Коли ж аналізувати частку місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України, можна спостерігати, що вона є невисокою, незважаючи на процес децентралізації, який спрямований, навпаки, на її збільшення. У 2015 цей показник є досить низьким і становить 18,5%, що є меншим за відповідний показник у 2012-2014 роках. У 2015 році частка місцевих бюджетів є теж не високою, проте зросла на 3,3%, порівняно з 2014 роком.

У 2016 році частка місцевих бюджетів є теж не високою, проте зросла на 3,3%, порівняно з 2015 роком.

Для того, щоб повною мірою дати можливість органам місцевого самоврядування самостійно визначати шляхи формування та напрями реалізації їх фінансової політики, потрібен належний рівень децентралізації державних фінансів, від чого залежить фінансова спроможність місцевих бюджетів. Поряд з цим, зважаючи на дефіцитність місцевих бюджетів, їх дотаційність, недоліки при формуванні дохідної частини бюджету та рівень порушень у використанні їх коштів, важливе значення у забезпеченні функціонування фінансового механізму органів місцевого самоврядування має фінансовий контроль [5, с. 82].

Таким чином, важливим напрямом досягнення фінансової спроможності місцевих бюджетів є децентралізація державних фінансів, яка б повною мірою дала можливість органам місцевого самоврядування самостійно визначати шляхи формування та напрями реалізації їх фінансової політики. Пріоритетами формування потужної фінансової бази регіону також має стати пошук додаткових джерел формування доходів місцевих бюджетів, розширення дохідної бази місцевих бюджетів, а також удосконалення перерозподільних процесів у бюджетній системі.

Література:

1. Зубріліна В.В. Наукові підходи до визначення сутності місцевих бюджетів / В.В. Зубріліна // Формування ринкових відносин в Україні : збірник наукових праць. – К., 2015. – № 1. – С. 141–145.

2. Місцеві фінанси : підручник / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О. П. Кириленко. – К. : УБС НБУ, 2015. – 579 с.

3. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навч. посібн. / Ю.В. Пасічник. – К.: Знання-Прес, 2002. – 495 с.

4. Звітність про виконання державного бюджету // Веб портал Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>.

5. Гупаловська М.Б. Практика і проблематика фінансового контролю за виконанням місцевих бюджетів / М.Б. Гупаловська // Світ фінансів. – 2014. – № 4. – С. 82-87.